

מנהיג ירחים

תמוז

עלון חודשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל ■ גיליון מס' 142 ■ תמוז תשע"א

על משנת הראי"ה מאת הראי"ה קוק זצ"ל

"מצויינת היא התכונה של קרבת ישראל לפני הר סיני. נחלת קודש היתה מאז לישראל ממורשת אבות שקיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה, ומדרכיו למדו בניו אבות העולם. אבל לא הסתגל העולם אז לקדושה תמידית, כי אם לקדושה המופיעה לשעתה. עולת תמיד – העלייה התמידית זהו ענין של תכונה העשויה בהר סיני... בבואנו אל הר סיני נקבע בנו אש הקודש בתכונתו המעשית, "נעשה ונשמע" וזהו יסוד קיום האשה שבקרבות..."
(עולת ראייה א, עמ' קלא –ב)

יוצאת מן הכוח אל הפועל דרך הוראות התורה וקרבת התמיד. כל המצוות ניתנו בהר סיני, אבל קרבן התמיד באופן מיוחד בא לממש את תכונת הקרבה התמידית של עם ישראל לשכינה.

בי"ז בתמוז נשרפה התורה ובטל התמיד. בי"ז בתמוז התחיל תהליך של חולשה ביכולת לחיות את הקודש תמיד. התורה שהיא מרכז הארת החיים בכל רגע ורגע מחיינו נשרפה. היא קיימת אבל בעוצמות חלשות יותר ואילו קרבן התמיד הדואג לשמור על קרבת אלקים תמידית של עם ישראל בטל לגמרי. "בתמיד היה כלול כל ניצוצי החיים של הנפש הבהמית של כל ישראל. והיה מתעלה בכללו על ידי הקרבתו, ועמו היו מתעלים כל ניצוצי החיים שירדו בכל עונה מעונות היום על ידי ההליכה השפלה של החיים. ולא עוד שהיו מתרוממים הכוחות היורדים..." {שמונה קבצים קובץ א תתכו}

שיאו של התהליך בחורבן ובגלות מארץ ישראל עליה נאמר: "ארץ אשר אשר ה' אלקיך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית שנה ועד אחרית שנה". {דברים יא, יא} מה עלינו לעשות?

ראשית, לשאוף כל הזמן לקרבת אלקים תמידית. שנית, תפילה. להתפלל ולקרוא לבורא העולם שיחזיר התמיד והתורה להופעתם השלמה.

אך הרב זצ"ל מלמד אותנו כי לאמירת הפסוקים על קרבן התמיד יש כוח של פעולה על האדם.

"רשימה {רושם} מעליה זו ירגיש כל אחד מישראל לפי מעלתו, מאמירת פרשת התמיד בכל יום, שהיא עושה בסגולתה מעין פעולתה העליונה של העשייה הגמורה". {שם}

"ונשלמה פרים שפתנו". האדם נקרא "מדבר". לכוח הדיבור יש סגולה מפעלית על האדם. ואמירת פרשת התמיד יש בה לפעול לקרבת אלקים פנימית אצל האדם. כמוכן לפי מעלתו וכוונת אמירתו את הפרשה.

אחרי אלפיים שנה חזרנו לארצנו, ארץ אשר עיני ה' אלקינו בה תמיד. אנו קרואים להשקיע מאמצים בהחזרת תמידיות הקדושה לחיינו. להעמיק בתורה ולהחדירה לכל רגע ורגע מחיינו, להתפלל על השבת התמיד לחיינו. זוהי הבשורה לשמה נוצרנו. "עם זו יצרת לי תהילתי יספרו" בכל רגע ורגע מהחיים.

זהו המהפך של הפיכת ימי יז' בתמוז ו-ט' באב לששון ולשמחה.

שאיפת התמיד

את המובאה שלעיל כותב מרן הרב על הפסוקים בפרשת התמיד: "את קרבני לחמי לאישי ריח ניחוחי ... עולת תמיד העשויה בהר סיני".

בי"ז בתמוז אירעו חמשה דברים ואחד מהם הוא ביטול קרבן התמיד. הפסוק אומר: "עולת תמיד העשויה בהר סיני". מה הקשר בין עולת התמיד להר סיני? הרי כל המצוות כולן ניתנו בסניני ובמה נתייחד התמיד שמייחסים אותו באופן מיוחד להר סיני?

מטרת הבריאה לגלות כי בכל נברא ובכל מציאות מופיע האור האלקי. בכל, אור ה' מאיר. כל אדם בכל תקופה ובכל מצב יכול לנהל את חייו על פי האידיאה והערכים האלקיים. שאלת הקשר בין האין סוף ליצורים שפלים ולמעשים פרטיים היתה במוקד הדיון הפילוסופי מאז ומעולם ובמוקד השיח הנפשי של האדם עם עצמו.

מדובר בפלא גדול. היתכן שיש חיבור ליצורים שפלים עם האלוקים? האם הוא בכלל רוצה לכוון את חיינו האישיים ולהאיר את שעות העבודה שלי? האם חשוב לבורא כיצד אני מטייל ונופש? האם יתכן שכל מה שאנו רואים בעולם יש לו תכלית ומטרה אחת? ממילא כיצד עלי לנהל ולכוון את חיי?

גם כאלה אשר האמינו כי יש בורא לעולם התקשו לראות את ה"ירידה" האלקית לכל פרטי החיים האנושיים.

גם המאמין הראשון והגדול, אברהם אבינו, אשר בישר לעולם את בשורת הקודש, לא יכול היה לבשר את בשורת התמידיות של הקודש. העולם עוד לא היה מסוגל למדרגה כל כך עליונה ופלאית. רק בשעה שעמדו ישראל על הר סיני, פסקה זוהמתו, והעולם מסוגל לקלוט את מושג התמידיות בקודש. לכן, ניתנה תורה בשעה זו ובמקום זה. הנה, העולם מסוגל כבר להתחיל ולקלוט קודש בכל חלקי החיים. עלייה תמידית פירושה שבכל מצב בחיים ומתוך כל מצב אתה יכול להתעלות ולהתקרב אל השלמות.

העולם כבר מסוגל להגיע למדרגה בה הוא רואה בכל מה שעושה חלק ממכלול חיים שלם של קרבה אלקית, בבחינת "בכל דרכיך דעהו".

הופעת התורה בעולם מבשרת את הופעת האלוקות בתוך העולם המעשי והמצומצם, חסד ה' ופלא גדול שאפשר לקדש ולהתקדש עם ובתוך העולם החומרי.

קרבן התמיד כשמו כן הוא, קרבת אלקים תמידית. אותה תכונה של מסוגלות לקדושה מתמדת שהחלה להופיע במעמד הר סיני,

הרב זאב קרוב

ישיבת קרני שומרון ת"ו

ויכר יוסף את אחיו

האמונה, היכולת להפוך גם את האפר הנותר מן השרפה, האוד המוצל מן האש, לכוח אדיר של צמיחה, לזרעים של פריון. אלה היודעים להפוך את הרע לטוב, ואת הקשיים הגדולים ביותר לברכה ולשגשוג, הם אנשי האמונה בני היכלו של משיח בן אפרים הראשונים לגאולה. אך אם בעבר התפרש האפר הזה כאפר האינקוויזיציה, אושוויץ ויתר רדיפות היהודים לאורך הדורות כולל בארצם, עיניו הצופיות של מרן הרב הוציאוהו אל המרחב. האפר הזה הוא גם האפר הרוחני, התחושה שכל האידיאלים הנעלים נשרפים וששאר הרוח כאילו עבר, נמוג ונגזז מן העולם. וכך כתב הרב באורות התחיה: "מקובלים אנו שמרידה רוחנית תהיה בא"י ובישראל בפרק שהתחלת תחית האומה תתעורר לבא. השלוחה הגשמית שתבוא לחלק מהאומה אשר ידמו שכבר באו למטרתם כולה, תקטין את הנשמה ויבואו ימים אשר תאמר 'אין בהם חפץ'". (פרק מ"ד)

ליבו הרחום שותת: "גדוים ונמוגים הננו למראה דור שלם – אבות ובנים יחדיו של אומה שלמה – המתהפך בחבלי בענות נוראה ומצוקי שאול. והכאב כל כך גדול, עד שנוטל ממנו גם כן את כשרון הדבור, איננו יכול בשום אופן אפילו לספר את צרותיו, בדבור מובן ומבואר". (מאמר "הדור")

על כך מבכה רבנו הגדול בהספדו המדובר: "והנה בתור עקבתא דמשיח בן יוסף נתגלה חזיון הציונות בדורנו, הנוטה לצד הכללי

של השעה על כל הכלול בה. הרב החליט להופיע, והארץ רגשה. הללו מיימינים והללו משמאילים, בני יפו הגאים ברכם הנערץ מחד ובני ירושלים התמהים על הנהגתו בקודש של הארי שעלה ובא זה עתה אל ארצם מאידך, איש לא החשה. ואפשר שמה שקרה פעמים רבות מידי, קרה גם עתה. קולה הצלול של התורה, תורתו הגדולה של הרב, נבלע בבלייל הרחשים שאפפוהו ולא נשמע כפי שהיה ראוי לו להישמע, ומשום כך גם טרם נתן את פירותיו המקווים.

על שני שבטים נסכו דבריו של הרב, על שבט אפרים ועל שבט יהודה:

את שבט יהודה, מלכם של אחיו אשר נשלח לפני מחנהו של יעקב "להורות לפניו" ולהכשיר בתי מדרש, כולם מכירים. "היתה יהודה לקודשו", ואל נצר הקדושה הזו אל משיח בן דוד כולנו נושאים את עינינו.

לא עליו הרחיב מרן הרב בדבריו אלא על משנהו, משיח בן אפרים.

"וְאֵת שְׁם הַשְּׁנֵי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי-הִפְרַנְי אֶלְקִים בְּאֶרֶץ עֲנָי". אפרים, בנו השני של איש המלוכה הראשון שיצא מבני ישראל, מסמל יותר מכל את התמורות שעברו על ראשו של אביו הגדול. את הגלות והגאולה, את מסלול החתחתים ממעמקי בור הנחשים במדבר, דרך בית האסורים, ועד לבית המלוכה אל מעל לכיסאות יתר השרים. זהו בתמצית כוחה הנפלא של

והנה מתחילה הוכנו ב' הכחות הכלליות בשני השבטים שהוכנו למלוך בישראל, אפרים ויהודה. וכמו בתחילה, מעשי אבות סימן לבנים, יוסף היה המשביר... והחיה את יעקב ובניו בחיי החומר... ויהודה מיוחד לכח ישראל המיוחד... והנה תכלית בחירת מלכות בית דוד היה שיהיו ב' הכחות נכללים כאחד... היה הכל מאוחד בכח אחד על ידי עץ יהודה שהיה כולל גם כן כוחו של יוסף... וע"י קיבוץ ב' הכחות יחדיו היו שניהם מתעלים... [המספד בירושלים].

חודשיים בלבד עברו למן היום בו הציג מרן הרב את כף רגלו על אדמתה של ארצנו הקדושה, וכבר סבבה לפתחו ההשגחה העליונה את אחד מיני רבים מהנושאים הרגישים שעוד יובאו להכרעתו כרכם של ישראל.

בימי בין המצרים של שנת תרס"ד, בשלהי חודש תמוז, הלך לעולמו קברניטה הצעיר של הספינה הציונית, ובניה של יפו בקשו את רבם ליטול חלק פעיל בעצרת האבל לזכרו של מי שקנה לעצמו לימים את התואר "חוזה מדינת היהודים".

לא זו הבמה לפרט בה את הלבטים ההלכתיים הסבוכים בסוגיית זו. פתרונות יש בנמצא עבורם, אך הפתרונות האלו אין בכוחם לסול את המסילות להחלטה האם לעשות שימוש באותן נתיבות וליטול חלק בעצרת הזיכרון או להימנע ממנה. לשם כך צריך היה עיניים צופיות למרחוק ולב שומע לשפוט את הדברים גם לאורה

ג' דוד מגיני השפה העברית פעל למען השלטת השפה העברית בישוב הישן בא"י.

מרן הרב משבח אותם על פעילותם הברוכה להפצת השפה בחיי היומיום השוטפים. הוא רואה בשפה ענף אחד ממהלך תחית עם ישראל במולדתו המתחדשת, כי הבסיס לכל המהלך - הכוח המניע - הוא שמירת התורה ומצוותיה. דוד יקר, מגיני השפה!

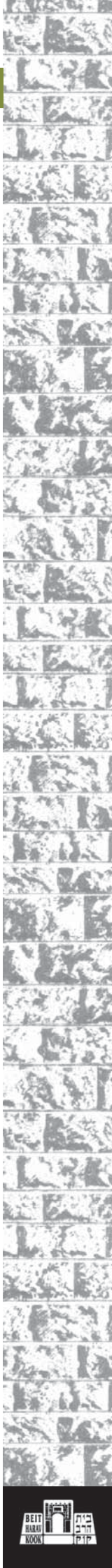
עוסקים אתם, במסירות לב נאמנה, בחלק של החזרת עטרת ישראל ליושנה, שפת קדשנו שנשתכחה מפיות רבבותינו. הנכם הולכים ועמלים להשיבה בפי גדולינו וקטנינו. יישר כחכם ותחזקנה ידיכם בעבודת הקודש הזאת, של השבת שפת קדשנו בדיבור החי, השקולה כשיבת ארץ ישראל. בטוח אני בכם שלא תשכחו את הכלל הגדול מכללי התורה: "כי כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא". יסודות רבים וערכים גדולים, שהם הם עיקרי מהותנו ונושאי תחייתנו ותקוותנו בעבר ובעתיד, נשתכחו לצערנו הגדול מחיי חלקים ידועים בדור בנינו.

ואתם גדוד חלוץ חמוש ברוח נכון, לכו בכחכם זה, והתאמצו גם אתם לעבוד, יחד עם הגנת השפה, בהחזרת כל עטרוטינו ליושנם. היו בעצמכם למופת, למען דעת כי שאיפה לתחיית השפה, אינה שאיפה בודדת, שלקחה לה רק ענף אחד מעץ חיינו, כי אם היה תהיה לשאיפה כוללת רבת אונים ורבת תוצאות על כל שדרותינו בארץ התחיה ותקות העולמים, ובתפוצות הגולה המצפה להוושע, להשיב לנו על ידי תחיית שפת קדשנו ובכחה את כל חיינו העצמיים, את כל משמרת התורה והמצוה, אשר בהם קנתה שפתנו הקדושה, את כל כוחה ואת כל ערכה הנצחי בישראל ובעולם.

חזקו ואמצו אחים חביבים, והמשיכו מפעלים חיים, טבעות רבות ערך לשלשלת הגדולה והקדושה אשר חזו נביאינו, בתעודת בנין ארצנו, ושיבת שבותנו: "כי אז אהפך אל העמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ד' " (חזון הגאולה עמ' רעב-רעג).

שושנה רייך, "בית הרב" ירושלים ת"ו

פינת הלשון העברית - לשון הקודש

אישים ואירועים

בחיי מרן הראי"ה זצ"ל

ד' תמוז תרע"ג - 1923

מרן הרב שולח אגרת זו, להסתדרות לשפה ולתרבות העברית שבוניה. מאחר שנבצר ממנו להשתתף בפועל, הריהו מביע את השתוקקותו לדעת את פרטי החלטותיהם. הוא אינו נמנע מלהוכיחם עד כמה חשוב לחשוף את אוצרות מסורת ישראל הנפלאה ולמזגה עם ההווה המתעורר לחיים לאומיים הסטוריים מעשיים, בחידוש ימינו כקדם.

ביה, ד' תמוז תרע"ג

כבוד ההסתדרות לשפה ולתרבות העברית. הסתדרות נכבדה,

מאי - האפשרות שלי לבא לאסיפתכם הנכבדה, (בוינה) הנני מביע בזה את תודתי העמוקה על הזמנתם הנכבדה, והנני משתוקק מאד לדעת את כל פרטי החלטותיהם באסיפה זו.

אני רוצה לקוות, שמהלך התחיה הרוחנית יביאנו לחשוף את מטמוני האוצרות שבעולמנו המיוחד, ולעמוד ברוח מלא הכרה פנימית, על בסיס ההוקרה של לשד החיים המרובה הגנוז לנו ולעולם כולו במסורותינו הנשגבות, והצפייה הבהירה מהעבר היותר עתיק, עד העתיד היותר רחוק, תתמוג יפה על ידי עבודת ההסתדרות, שתהיה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, עם ההווה המתעורר לחיים לאומיים היסטוריים מעשיים בחידוש ימים כקדם.

בברכת ד' אל עולם מציון, על ישראל נחלתו. נאגרות הראייה ב' אגרת (תקסד)

בכבוד והדר
הק' אברהם יצחק הכהן קוק

לפרטים נוספים ניתן לפנות למרכז התיעודי ב"בית הרב"

ביותר, ומצד חסרון הכשרתו אין הכחות מתאחדים...עד שהמנהיג הראשי נפל חלל מעוצר רעה ויגון, על כן ראוי לנו לשים אל לב להשתדל לנטיית ההתאחדות של עץ יוסף ועץ יהודה".

אולם כבר לימדנו רבינו הגר"א לדעת כי בעקבות משיח מכל צרה יוצאת ישועה, וכי 'עת צרה ליעקב וממנה (= מתוכה ממש ומכוחה) ישוע'. ועל כן אמרו בזוהר ד"רב מתבתא אשר בהיכלא דמשיחא אמר: מאן דלא הפיך מרידא למתיקא, וחשוכא לנהורא לא ייתי הכא".

זהו כל יעודנו עתה לעמוד כיוסף בצאתו מבית האסורים, ולהכריז גם בפני האדיר שבמלכים, על אמונתו העזה באלוקים "בלעדי, אלוקים יענה וכו'". לפתח את האמונה בתוכנו ומתוכה לראות את האור גם אצל אלו שנראים כמתכחשים לו, ולהכיר כיוסף את אחיו גם אם הם לא תמיד מכירים בו.

זו הייתה דרכו של הרב בדרך שהוסברה על ידו על הדברים שאמר בהספדו:

"כי מחשבה כזאת של הטבת מצבם של ישראל בארץ ישראל... והרצון של ההטבה החומרית יהיה נסמך עליו, (על כח קדושת התורה), לאהוב שלומן וכבודן ואהבתן של ישראל באמת, אז יאר ה' פניו אלינו ויצליחנו בכל מעשינו, בתחילה בישועה קמעא קמעא... ואחר כך באור גדול ומפליא..." (גנזי ראי"ה ג' אגרת לאדר"ת)

הרב יהודה יאיר בן מנחם ירושלים ת"ו

המשך מעמ' 4 ← חיים נחמן ביאליק

באבנים אלה. בשעה קדושה זאת הייתי מתפלל תפילה קצרה: מי יתן ולא תשכחנה האבנים האלה!!... לא היינו כדאים לחג הזה, אלו אמרנו להסתפק בחיקוי רע וגרוע למעשה ידיהם של עמים אחרים..."

חשבון הנפש הלאומי שערכו שני ענקי רוח אלו בעיצומה של השמחה על הר-הצופים, הוא אחד העדויות לתחושה העזה של ייעוד ושליחות לאומית שפיעמה בהם. ניצוצות של להט נבואי, תקוות ונחמות, חרדות וקורטוב תוכחה נכרכו יחדיו בנאומיהם. אסיים רשימה קצרה זאת בשיר קצר של הרב קוק ובקטע קצר משיר של ביאליק:

לא זכיתי באור מן ההפקר / ח"נ ביאליק
לא זכיתי באור מן ההפקר...
כי מסלעי וצורי נקרתיו
וחצבתיו מלבבי
ניצוץ אחד בצור ליבי מסתתר,
ניצוץ קטן - אך כולו שלי הוא...

צירי משורר אלם / הרב קוק
וחותר אני,
חותר בלא הרף,
לסוד נפשי לבא,
להודע רז כאבי.
והנני מוצא בקרבי,
צירי משורר אלם.

חיים נחמן ביאליק

ראדי, אוקראינה, טבת תרל"ג – 1873 – כא' תמוז תרצ"ד – 1934

"כתר קדושה וכתר שירה"

הערות לזיקה ההרדית שבין מרן הרב קוק לבין המשורר ח"נ ביאליק¹

המנותקת מהוויית החיים הלאומית, גלשו השפע הרוחני של הרב א"ה קוק ושל ח"נ ביאליק אל ליבם של מחוזות העשייה הציונית. מעורבותם בשגרת העשייה הלאומית, נועדה להאציל עליה קדושה, ולהסיר מדרכה מהמורות העלולות להטיל פגם בזהות היהודית. ביאליק שבדומה לרב קוק חבש את ספסלי ישיבת וולוז'ין, לא דקדק אמנם בקיום תרי"ג מצוות, אולם לחם בלהט

הרב (יושב) עם חיים נחמן ביאליק (מימין)

לא פחות מהרב קוק, על דמותה של היהדות וצביונה בחוצות היישוב היהודי בא"י, ואף שיתף עמו פעולה בנושא זה. כך לדוגמה, ניהלו השניים בשנת תרפ"ז מאבק נגד משחקי הכדור-רגל בשבת. הרב קוק איים לא פעם בהטלת סנקציות על הממסד הציוני ושלוחותיו, אם לא ימנעו מחילול שבת כפרהסיא. בשנת תרפ"ז הוא פנה לקונגרס הציוני ודרש את התערבותו בהפסקת משחקי הכדור-רגל בשבת.

הסופר הלל בבלי מספר על אירוע לו היה עד באחת השבתות באותה השנה. בבלי התארח אצל ביאליק ומגג ביתו הבחינו השניים בקבוצת בחורים ששחקו כדור-רגל. התרחשות זאת בעיצומה של השבת, עוררה את זעמו של ביאליק שלדברי בבלי, ראה סכנה גדולה בהתפלגות היישוב לשני מחנות "האחד נאמן לקנייני האומה, והשני – פורק עול, פוקר וכופר, הולך בדרכי ירבעם בן נבט. בלי שבת אנו אומה בזויה ושפלה... יש בדעתי לעשות משהו – להקים חברה או מוסד לשם חיזוק השבת".⁶ חיזיון השבת המחוללת היה מהגורמים שהניעו את ביאליק להקים את מוסד "עונג שבת" בתל-אביב.

הרב קוק וביאליק התעמתו בחריפות יתירה גם עם המחנה החלוצי-קיבוצי שבו חילולי שבת וחג עוגנו במסכת אידיאולוגית לאומית-חילונית.

החשש מעמעום הצביון היהודי של החברה החדשה המתגבשת בא"י, היה מכנה משותף לאמירות של הרב קוק וביאליק במגוון נושאים שעמדו על סדר יומו של היישוב. אחת ההזדמנויות להצגה פומבית של עמדותיהם בנושא מורשת ישראל, היתה בטקס חנוכת האוניברסיטה העברית בירושלים בשנת תרפ"ה, בו היו השניים מהדוברים המרכזיים.

המוטו בדברי הרב קוק היה דבר ישעיהו הנביא "אז תראי ונהרת, ופחד ורחב לבבך". לדעת הרב, פתיחת האוניברסיטה היא אירוע דרמטי רב השראה ותקווה, הכרוך בחרדה מהמפגש הצפוי בין החכמה שתהדהד בין כותלי האקדמיה לבין הקולות הבוקעים ממבצרי התורה.

ביאליק בנאמו אמר בין היתר: "בית המדרש לתורה ולחוכמה, שהוקם על הר הצופים, יהיה משונה הרבה... מבתי המדרש הישנים. אבל, רבותי, בתוך תלי החרבות של הבתים הקדושים ההם עוד יש הרבה אבנים שלמות, אבני גזית שיכולות לשמש אבני-שתיה ואבני-יסוד לבנינו החדש. אל נא ימאסו הבונים

אישיותם, פועלם ומורשתם הרוחנית של הרב קוק וביאליק הותירו בעקבותיהם לא מעט התייחסויות מרתקות ומגוונות, וכל דור ודור מוסיף עליהם נדבכים משלו. בחינת החיבור שבין שתי הדמויות הללו עשויה לשמש כר נרחב לדיון מעמיק, ולחשיפת פנים נוספות בהווייתם. מקוצר המצע, אסתפק בהערות בודדות, המייצגות העדפה אישית של דגשים בנושא זה.

"הגאון הרב קוק זצ"ל, ניצוצות של קדושה דתית ישראלית ושל שירה אוניברסאלית ישכנו בקרבנו, ואילו זכינו היה משמש מאור לדור ולאומה, בין בכתר של קדושה ובין בכתר של שירה".² אמירה זאת של המשורר הלאומי ח"נ ביאליק, אשר כעורך ספרותי, לא חסך את שבט ביקורתו מגדולי המשוררים והסופרים העבריים, רומזת עד היכן הייתה מגעת הערכתו ליצירתו הרוחנית של הרב קוק, ולפוטנציאל הגנוז ברב כמשורר.

הרב צ"י הכהן קוק, בנו של מרן הרב זצ"ל, הדגיש את היחסים המיוחדים ששררו בין אביו לביאליק. בשנת תרפ"ז שהה הרב צ"י קוק באחד מבתי המרגוע בכרמל עם ביאליק, ונועד עמו לשיחות ממושכות, ובתוך כך העניק לו את הספר "אורות התשובה" של הראי"ה. בתגובה כתב לו ביאליק: "את אורות התשובה המשכתי עלי ביום הקדוש ואטהר מעט. אכן יש במחברת זו, כדי ארבעים סאה, לטהרת הגוף והנפש גם יחד. ובאו הדברים בקרבי, לא רק כמים קרים על נפש עיפה כי אם כשמן הטוב בעצמותי".³ אף הראי"ה לא הצניע את הערכתו העמוקה לביאליק אותו כנה "אביר שירתנו".⁴ כשביקר ביאליק בא"י בשנת תרס"ט האיץ בו הרב ליחד את שירתו לחזון התחייה בהיבטיו הארציים והאלוקיים. "שירה נא, משורר אהוב לנו, מעתה על ישע גוי ואלוהיו. העירה כנור, המלא עז ועדנה, לשיר לנו שירת הארץ, שירת התחיה... שירה לנו על החיל והחוסן, על העושר והכבוד, אשר לאלוהי ישראל, בשמים ובארץ, בבקעה ובהר, בכרמל ובשרון, חבל נחלתו".⁵

שני האישים שמשו, כל אחד בדרכו, כינור פלאים עליו נפרטו חזיונות הדור ותהפוכותיו, עברו ועתידותיו. שניהם היו מודעים לחותם העז שהטביעה אמירתם על בני דורם. אולם, למרות כשרון הביטוי הנדיר שלהם חשו השניים בפער שבין חווייתם הפנימית לבין ביטוייה המילולי. הרב קוק ניסח זאת בשירו "מרחבים": "צער ביטויי הרחב מרחבי כל ימים... הרי אני כולי מוכאב בצער הביטוי: איך זה אבטא את האמת הגדולה המלאה את כל לבבי... ביאליק הביע במאמרו "גילוי וכיסוי בלשון" תמיהה על קורת הרוח המלווה את האדם בדיבורו "כאילו הוא מעביר באמת את מחשבתו או הרגשתו המובעת על מי מנוחות ודרך גשר של ברזל, הוא אינו משער כלל, עד כמה מרופף אותו הגשר... עד כמה עמוקה ואפלה התהום הפתוחה תחתיו..." בניגוד לאנשי מעלה שאין להם בעולמם אלא ד' אמות של הגותם,

1. בכ"א בתמוז תשע"א ימלאו שבעים ושבע שנים לפטירת המשורר הלאומי ח"נ ביאליק.
2. א"י הברמן, שירת הרב קוק, סיני, י"ז (תש"ה), עמ' 1-כ"ב.
3. ח"א שוורץ, מתוך התורה הנואלת, חלק א', ג' באלול עמ' נא, הוצאה תשמ"ג.
4. הראי"ה קוק, אגרות א', ירושלים תשכ"ב, עמ' רמ"ז-רמ"ח.
5. שם, שם.
6. שמואל אבנרי, איך חישראל "עונג שבת" של ביאליק את היישוב?, מים מדליך (ספר המיידים), 18 (תשס"ז), עמ' 360.

עלון חודשי בהוצאת "בית הרב"
רח הרב קוק 9 ת.ד. 6275, ירושלים 91062
טל: 02-6232560, פקס: 02-6242908
betharav@zahav.net.il www.moreshet.co.il/beit-harav
ניתן לקרוא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il
עריכה: שושנה רייך
עיצוב גרפי: ש. יוסטמן

מגד ירחים